

Parlamerter Sistemde Denge ve Denetleme Mekanizmaları

- Parlamerter hükümet sistemi, yürütme organının yetkili ve sorumlu kanadı olan **Bakanlar Kurulu ile parlamento arasındaki ilişkileri** konu alan bir rejimdir. Bu açıdan denilebilir ki, parlamerter hükümet sistemi, **iki ayrı erki bir arada barış içinde yaşatmak maksadıyla** ortaya çıkmıştır.
- Parlamerter hükümet sistemi uygulamasında, dengenin, tarihi gelişim seyri içinde kendiliğinden geliştiği söylenebilir. Özellikle **toplumsal ve siyasal yapıda söz sahibi olan farklı kesimlerin, birbirlerini dengeledikleri** görülmektedir.
- Parlamerter hükümet sistemi içinde **devlet başkanının (Cumhurbaşkanının) devletin başı, Başbakanın ise hükümetin başı** olduğu kabul edilmektedir.
- Hükümetin genel siyasetini tayin eden kişinin Başbakan** olduğu söylenebilir.
- Sağlıklı işleyen bir parlamerter hükümet sisteminde **devlet başkanının aşırılıkları önleyici, ılımlaştırıcı bir rolü** olmalıdır.
- Yasama süreçleri, Meclis içtüzüklerinde** düzenlenmektedir.
- Parlamerter hükümet sistemi içinde yasama organının **bütçenin kabulü, uluslararası antlaşmaların yapılması, hükümetin denetlenmesine ilişkin soru, gensoru, genel görüşme, meclis araştırması, meclis soruşturması gibi vasıtalarla yürütme organını denetleyip dengelemesini sağlayan çeşitli yetkileri** vardır.
- Kanun yapma, bütçeyi kabul etme, milletlerarası antlaşmaları onaylama** gibi klasik yetkiler yasama organına aittir.
- Yürütme organının başladığı görevi devam ettirebilmesi için **yasama organının güvenine ihtiyacı** vardır.
- Meclis çoğunluğu hükümetin elinde olsa bile**, yasama faaliyetleri esnasında muhalefet partilerine Anayasa ve içtüzüğün verdiği yetkiler sayesinde, kamuoyunun dikkati meclise çekilebilir, yapılan muhalefetle istenilen düzenlemelerin çıkarılması zorlaştırılabilir.
- Soru, genel görüşme ve meclis araştırması**, hükümetin görevinin sürdürülmesi açısından doğrudan bir etkiye sahip değildir. Ancak bu yöntemler kullanılarak, kamuoyu oluşturulması ve hükümetin denetlenmesi mümkündür.
- Meclis soruşturması** hükümet üyelerinin görevleriyle ilgili suçlarından yargılanabilmelerinin önünü açan bir yöntemdir.
- Etkin denge ve denetleme için meclis içindeki iktidar, muhalefet dağılımının nasıl şekillendiği önemlidir. **Seçim sistemi** de bu dağılımı doğrudan ilgilendiren bir etkidir.
- Parlamerter hükümet sisteminde bir parti en çok oyu alan parti olmasa bile seçim sonuçlarına göre bir koalisyon ortağı olarak iktidara gelebilir. **Böylece birçok partiye hükümet olma olanağı** sunulmaktadır.
- Denge ve denetim fonksiyonunun gerektiği gibi işletilebilmesinin ön şartı **yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığıdır**.
- Anayasa yargısı ve idari yargının varlığı**, hükümetin, hukukun dışına çıkmasını ve keyfi hareket etmesini engelleyecektir.
- Yerinden yönetim** kuruluşlarının etkin olması, denge ve denetleme açısından katkı sağlayacaktır. Gerek yerel yönetimler gerekse hizmet yerinden yönetim kuruluşları ile kamusal yetkilerin dağıtılması, denge ve denetlemeye katkı sağlayacaktır.
- Medyanın** siyasi iktidarı denetleme işlevini yerine getirebilmesi için bunu sağlayacak **bilgiye ulaşabilmesi** gereklidir.
- Medyanın** siyasi iktidar üzerinde etkili bir denetim gerçekleştirebilmesi için **devlet kontrolünün ve belirli tekellerin dışında** yer alması gerekmektedir.
- Kamuoyu, denetimi, **sivil toplum kuruluşları** üzerinden gerçekleştirmektedir. Bunun yanında **vatandaşların bilgiye ulaşabilir olmaları** da bu denetim açısından oldukça önemlidir.